

مطالعه میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی ایزو در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال و علوم و تحقیقات از سال ۱۳۸۰-۱۳۸۶

دکتر مهرداد دخت وزیرپور کشمیری^۱
مریم سه‌دهی^۲

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف مطالعه میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی ایزو در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال و علوم و تحقیقات از سال ۱۳۸۰-۱۳۸۶ انجام گرفته است.

روش‌شناسی: پژوهش حاضر از نوع سندی-تحلیل محتوا و کاربردی می‌باشد. ابزار گردآوری اطلاعات سیاهه و آزمون استاندارد ایزو ۲۱۴ است. جامعه مورد مطالعه چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال و علوم و تحقیقات از ۱۳۸۰-۱۳۸۶ است که از میان تعداد ۲۶۲ پایان‌نامه موجود، ۱۵۶ پایان‌نامه به روش نمونه‌گیری احتمالی از نوع طبقه‌بندی متناسب سیستماتیک انتخاب شد. اطلاعات گردآوری شده براساس آمار توصیفی و استنباطی (آزمون t، آزمون F، آزمون کای دو) و از طریق نرم‌افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که وضعیت استانداردهای چکیده‌نویسی در پایان‌نامه‌های هر دو واحد مورد بررسی در وضعیت قابل قبولی بوده و هرچه به سال‌های اخیر نزدیک می‌شویم میزان رعایت استانداردهای چکیده‌نویسی در پایان‌نامه‌ها بیشتر رعایت شده است بطوری که در سال ۸۴ و ۸۵ هر یک با ۱۴/۸ درصد و سال ۸۶ با ۵۳/۹ درصد در وضعیت خیلی خوب می‌باشند.

چکیده پایان‌نامه‌های متعلق به مردان و زنان از لحاظ رعایت استانداردهای چکیده‌نویسی در وضعیت تقریباً مشابه یکدیگر قرار دارد. در بررسی مقوله‌های موضوعی بیشترین تعداد پایان‌نامه مربوط به مقوله فناوری اطلاعات و ارتباطات با ۲۰/۵ درصد می‌باشد. در مولفه‌های گزینش شده استاندارد ایزو ۲۱۴، بیشترین میزان رعایت استاندارد مربوط به «جایگاه چکیده» و «بیان ضمایر بصورت سوم شخص» با ۱۰۰ درصد و کمترین میزان مربوط به «کلیدواژه‌های برگرفته شده از متن چکیده» با ۱۷/۹ درصد می‌باشد.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که میان ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها براساس استاندارد ایزو ۲۱۴ در دو واحد مورد بررسی (میزان $t = ۰.۲۷$ -) و در دو گروه زنان و مردان (میزان $t = ۰.۴۴$ -) تفاوت معناداری وجود ندارد.

میان ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها براساس استاندارد ایزو و مرتبه علمی استاد راهنما رابطه معناداری وجود دارد (میزان کای دو = ۶/۱۲).

کلیدواژه: چکیده پایان‌نامه‌ها، چکیده‌نویسی، استاندارد ایزو ۲۱۴، روش سندی، تحلیل محتوا، واحد تهران شمال، واحد علوم و تحقیقات، تحصیلات تکمیلی

۱. عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

۲. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال minoose3000@gmail.com

مقدمه

در عصر کنونی، رشد و شکوفایی جوامع انسانی در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و... به گونه‌ی قابل توجهی متکی بر پژوهش‌های علمی است.

پایان‌نامه‌ها از جمله منابع پژوهشی هستند که با حمایت و پشتیبانی علمی و فنی پژوهشگران عرصه‌های گوناگون دانش و فن آوری، نقش کلیدی ایفا می‌کنند. از جمله الزامات هر پژوهش آگاهی از پیشینه و دستاوردهای سایر محققین و پژوهشگران است، اما با افزایش روز افزون تولیدات علمی و دانشگاهی مطالعه متن کامل تمامی پایان‌نامه‌ها و آگاهی از نتایج آنها غیر ممکن می‌باشد و هیچ پژوهشگری قادر نیست با مطالعه متن کامل تمام پایان‌نامه‌ها، نیازهای اطلاعاتی موردنظرش را برطرف نماید. در چنین شرایطی چکیده پایان‌نامه‌ها با ارایه محتوای اطلاعاتی، می‌تواند در وقت و انرژی محققان صرفه جویی نموده و عامل اصلی انتخاب آنها جهت نیاز یا عدم نیاز پژوهشگران به مطالعه متن اصلی و بهره‌وری از یافته‌ها و نتایج مطرح شده در آن و نیز یکی از ابزارهای آگاهی‌رسانی و اشاعه اطلاعات باشد (سه دهی، ۱۳۸۸).

بنابراین درحوزه چکیده نویسی بررسی کیفیت چکیده‌ها، شناخت نقاط قوت و ضعف آنها و تعیین میزان انطباق آنها با استانداردهای بین‌المللی، یکی از روش‌های اصولی بهینه‌سازی محتوای اطلاعاتی آنها و ایجاد زمینه همسویی و هماهنگی با روندهای علمی بین‌المللی به شمار می‌آید.

با توجه به جایگاه چکیده در افزایش سرعت دسترسی به اطلاعات مرتبط با نیازها، ضرورت استفاده از استانداردهای بین‌المللی برای اجتناب از پراکندگی و عدم انسجام مطالب در تهیه چکیده را ایجاب می‌کند. تعیین میزان این انطباق، شاخصی برای برآورد میزان رعایت این استانداردها و در نتیجه ایجاد هماهنگی و انسجام مطالب در چکیده‌هاست.

پژوهش حاضر به منظور مطالعه میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی ایزو در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال و علوم و تحقیقات از سال ۱۳۸۰-۱۳۸۶ انجام می‌شود.

اهداف پژوهش

هدف اصلی این پژوهش مطالعه میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی ایزو در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال و علوم و تحقیقات از سال ۱۳۸۰-۱۳۸۶ است که از فهرست پایان‌نامه‌های ثبت شده در بانک اطلاعات دو دانشگاه تا تاریخ ۸۸/۱/۲۳ گرفته شده است.

اهداف ویژه پژوهش عبارتند از:

۱. تعیین میزان تفاوت در تهیه چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های فوق از لحاظ میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی ایزو.
۲. تعیین وضعیت چکیده‌های فارسی این پایان‌نامه‌ها در مقایسه با استانداردهای بین‌المللی چکیده نویسی
۳. تعیین وضعیت چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌ها از جهت مراعات استانداردهای بین‌المللی چکیده نویسی با توجه به مرتبه علمی استاد راهنما
۴. تعیین وضعیت چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌ها به لحاظ میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی چکیده نویسی با توجه به جنسیت پژوهشگر
۵. تعیین مقوله یا مقوله‌های موضوعی که بیشترین و کمترین کاربرد را در چکیده پایان‌نامه‌ها داشته است.
۶. تعیین مولفه یا مولفه‌های گزینش شده از استاندارد ایزو ۲۱۴ که بیشترین و کمترین میزان رعایت استاندارد را در چکیده پایان‌نامه‌ها داشته است.

پرسش‌های اساسی

۱. در ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها بر اساس مولفه‌های استاندارد ایزو ۲۱۴، وضعیت دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات به چه صورت می‌باشد؟

۲. در ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها بر اساس مولفه‌های استاندارد ایزو ۲۱۴، وضعیت دانشگاه آزاد واحد تهران شمال به چه صورت می‌باشد؟
۳. میزان رعایت استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در چکیده پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری براساس سال دفاع پایان‌نامه چگونه است؟
۴. میزان رعایت استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در چکیده پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری براساس جنسیت پژوهشگران چگونه است؟
۵. میزان رعایت استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در چکیده پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری بر اساس مرتبه علمی استاد راهنما به چه صورت می‌باشد؟
۶. کدامیک از مقوله‌های موضوعی به ترتیب بیشترین و کمترین کاربرد را در چکیده پایان‌نامه‌ها داشته است؟
۷. بیشترین و کمترین میزان رعایت استاندارد ایزو ۲۱۴ در چکیده پایان‌نامه‌ها مربوط به کدامیک از مولفه‌های گزینش شده می‌باشد؟

فرضیه‌های پژوهش

۱. به نظر می‌رسد بین ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها براساس مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در دو دانشگاه تهران شمال و علوم و تحقیقات تفاوت معناداری وجود دارد.
۲. به نظر می‌رسد بین ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها براساس مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ سالهای مختلف دفاع پایان‌نامه تفاوت معناداری وجود دارد.
۳. به نظر می‌رسد بین ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها براساس مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در دو گروه زنان و مردان تفاوت معناداری وجود دارد.
۴. به نظر می‌رسد بین ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها براساس استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ و مرتبه علمی استاد راهنمای پایان‌نامه رابطه معناداری وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

به منظور مطالعه و مقایسه چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال و علوم و تحقیقات با استانداردهای بین‌المللی ایزو در چکیده نویسی از روش سندی، تحلیل محتوای آشکار استفاده شده است. در استخراج اطلاعات از فهرست توصیفی چکیده پایان‌نامه‌ها از روش سندی و در استخراج اطلاعات از عناصر موجود سیاهه واری از روش تحلیل محتوا استفاده شده است.

در این پژوهش ابزار گردآوری اطلاعات سیاهه واری محقق ساخته ای است که اطلاعات موجود در آن براساس سوال‌ها و اهداف پژوهش تنظیم شده است. تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS انجام شد.

چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال و علوم و تحقیقات از سال ۱۳۸۰-۱۳۸۶ که تا تاریخ ۸۸/۱/۲۳ در فهرست کتابخانه موجود و در پایگاه پایان‌نامه‌های دو دانشگاه مورد مطالعه ثبت شده است جامعه آماری این پژوهش را تشکیل می‌دهد که برابر با ۲۶۲ عنوان است. از این تعداد ۱۲۴ عنوان مربوط به دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال و ۱۳۸ عنوان مربوط به واحد علوم و تحقیقات می‌باشد.

این تعداد به روش نمونه‌گیری احتمالی از نوع طبقه بندی متناسب سیستماتیک (متناسب با حجم نمونه) انتخاب و مورد بررسی قرار گرفت.

پیشینه پژوهش در ایران

دیبا (۱۳۸۴)، در پژوهش خود به منظور تعیین میزان رعایت استاندارد در تهیه چکیده فارسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشگاه امام صادق (ع) طی سال‌های ۱۳۶۸-۱۳۸۲ با استانداردهای بین‌المللی ایزو در چکیده نویسی تعداد ۶۳ عنوان پایان

نامه را مورد بررسی قرار داد. نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش نشان داد که در چکیده فارسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشگاه امام صادق (ع) میزان رعایت استاندارد بین‌المللی ایزو ۷۱/۹۵۷۹٪ با انحراف معیار ۱۲/۲۴۵۹ می‌باشد که در بین دانشکده‌ها، دانشکده علوم سیاسی با میزان رعایت ۷۴/۶۶۶۷٪ و انحراف معیار ۱۰/۳۷۴۴ بیشترین میزان استاندارد را رعایت کرده است. همچنین در بین سال‌های تحصیلی سال ۱۳۷۶ با میانگین ۸۲/۶۶۸۰٪ و انحراف معیار ۴/۳۴۶۴ بالاترین میزان رعایت استاندارد را به خود اختصاص داده است و چکیده‌هایی که متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهیه کرده‌اند با میانگین ۶۰/۵۵۴۷٪ و انحراف معیار ۱۳/۹۳۸۰ در وضعیت مطلوب تری قرار دارد.

از میان استانداردهای گزینش شده ایزو بالاترین میزان رعایت استاندارد مربوط به «شروع چکیده با جمله‌ای مبین موضوع پژوهش» و «برگرفته شدن کلیدواژه از متن» با ۹۷/۶ درصد و پایین‌ترین میزان رعایت مربوط به «جایگاه چکیده» و «ذکر اطلاعات کتابشناسی در صفحه چکیده» با صفر درصد می‌باشد.

ملک محمدی (۱۳۸۵)، در پایان‌نامه خود به تعیین میزان رعایت استاندارد در تهیه چکیده فارسی پایان‌نامه‌های دکتری رشته‌های علوم انسانی، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی براساس استانداردهای بین‌المللی ایزو در چکیده نویسی پرداخت. نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش نشان داد که در چکیده فارسی پایان‌نامه‌های دکتری رشته‌های علوم انسانی واحد علوم و تحقیقات، میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی ایزو در چکیده نویسی با میانگین ۳۸/۹۸ و انحراف معیار ۱۳/۶۷ می‌باشد که در بین دانشکده‌های واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده علوم انسانی با میانگین ۴۸/۸۸ و انحراف معیار ۱۲/۶۸ بیشترین میزان استاندارد را رعایت کرده است. همچنین بین سالهای تحصیلی سال ۱۳۷۸ با میانگین ۴۴/۴۴ و انحراف معیار ۱۴/۵۲ بالاترین میزان رعایت استاندارد را به خود اختصاص داده است.

از میان استانداردهای گزینش شده از ایزو، بیشترین میزان رعایت استاندارد مربوط به «بیان ضمائر در قالب سوم شخص» با ۹۳/۳ درصد و کمترین میزان رعایت مربوط به «برگرفته شدن کلیدواژه از متن» با ۱/۵ درصد می‌باشد.

کریم زاده (۱۳۸۶)، در پژوهش خود به تعیین وضعیت چکیده‌های پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری رشته‌های فنی و مهندسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات و مقایسه آن با استانداردهای چکیده نویسی پرداخت. نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش نشان داد که در چکیده‌های پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته‌های فنی و مهندسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات در مقایسه با استانداردهای چکیده نویسی، معیار جایگاه چکیده با درصد فراوانی ۱۰۰٪ بیشترین میزان و معیارهای وجود کلیدواژه در چکیده و برگرفته شدن کلیدواژه از متن با درصد فراوانی ۱۳/۳٪ کمترین میزان و در میان رشته‌ها، رشته مهندسی نساجی با میانگین امتیاز ۱۰ و انحراف معیار ۰/۸۱۶ بالاترین امتیاز را به خود اختصاص داده است، همچنین در پایان‌نامه‌های دکتری معیار جایگاه چکیده و بیان ضمائر در قالب سوم شخص با درصد فراوانی ۱۰۰٪ بیشترین میزان و معیارهای وجود کلیدواژه در چکیده و برگرفته شدن کلیدواژه از متن با درصد فراوانی ۲۱/۸٪ کمترین میزان را دارد. که بالاترین امتیاز مربوط به رشته مهندسی پزشکی با میانگین امتیاز ۱۱ و انحراف معیار ۱/۶۳۲ است. بیشترین امتیاز در رعایت استانداردهای ایزو در چکیده نویسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد مربوط به سال ۱۳۸۲ و در پایان‌نامه‌های دکتری مربوط به سال ۱۳۸۱ است. نتیجه‌ای که از این یافته‌ها حاصل شد نشان می‌دهد که چکیده‌های پایان‌نامه‌های دکتری نسبت به کارشناسی ارشد رشته‌های فنی و مهندسی دانشگاه آزاد اسلامی و در مقایسه با استانداردهای چکیده نویسی وضعیت مطلوبتری دارند.

پیشینه‌های پژوهش در خارج از ایران

تیبو^۱ (۱۹۸۹) در پایان‌نامه خود به تحلیل و بررسی ساختار و مفاهیم چکیده‌های سخنرانی‌های تاریخی پرداخته است. وی در پژوهش خود به بررسی سه سوال تجربی: کاربرد تحلیل محتوا، بررسی و بازنگری روشها و تکوین گروه تکراری به منظور تکمیل دیدگاهها باهدف توسعه رهنمودهای مناسب جهت چکیده نویسی منابع تاریخی پرداخت. در بخش اول تحقیق، محتوای چکیده‌های منابع تاریخی، روانشناسی و شیمی با استانداردهای موسسه استاندارد ملی آمریکا^۲ و سازمان بین‌المللی استاندارد^۳ مقایسه شد. در بخش دوم، مورخان در رابطه با نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی شان نسبت به منابع چاپ شده مناسب

1. Tibbo, H.R
2. ANSI
3. ANSI
4. ISO

مصاحبه کرده‌اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که مجموعه جدیدی از رهنمودها شامل موارد زیر پیشنهاد شده است: شاخصهای فاصله زمانی و تاریخی خاص، اسامی واحدهای ژئوپلیتیکی^۱، اسامی اشخاص، گروهها، سازمانها و موسسات، تعیین وقایع، کلیدواژه‌های موضوعی، زمینه‌های تاریخی و تاریخی - ترسیمی^۲، اهداف و دامنه متون، توصیف روش‌شناسی و تعیین منابع ردیف اول.

پینتو^۳ (۱۹۹۹) در پژوهش خود با عنوان "مدلهای^۴ نظامهای چکیده نویسی" به بررسی سودمندی مفهوم مدلها در حوزه چکیده نویسی و در رشته‌های گوناگون تحصیلی پرداخت. وی به شناسایی و توصیف چهارمدل (ارتباطی، فیزیکی، شناخت نگر و نظام مند) در مقایسه با مهمترین اهداف مطالعه در این زمینه و نیز به منظور پیشنهاد تحلیل وضعیت موجود که برای انجام مطالعات تحقیقاتی آینده مفید و موثر است پرداخت.

این دیدگاه یکپارچگی لازم را نه تنها برای فرآیندهای چکیده نویسی بلکه برای تولیدات و خدمات مشتق شده از آن نیز فراهم می‌آورد.

شیان او^۵ (۲۰۰۸) در پژوهش خود به توصیف نظام جدید خلاصه کردن چندین مدرک مفهوم محور که شیوه تجزیه کلام، فشرده‌سازی و ادغام اطلاعات را به کار می‌برد، پرداخت. چکیده‌های پایان‌نامه‌های جامعه‌شناسی به عنوان جامعه مورد نظر برای این مطالعه انتخاب شدند. فرآیند خلاصه‌سازی شامل چهار گام اصلی به شرح زیر است:

- تقسیم چکیده پایان‌نامه‌ها به پنج بخش استاندارد
- فشرده‌سازی مفاهیم تحقیق و روابط آنها، روش‌های پژوهش به کار رفته و روابط مفهومی بخشهای خاص از متن
- ادغام مفاهیم مشابه و تعیین روابط چکیده‌ها ترکیب و سازماندهی انواع گوناگون اطلاعات به کار رفته در چارچوب متغییر و ارایه آنها در فصل مشترک تعاملی و وب محور

تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

در این بخش به تحلیل یافته‌های پژوهش و پاسخگویی به پرسش‌های اساسی و فرضیه‌ها پرداخته می‌شود. پرسش اساسی ۱. در ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها بر اساس مولفه‌های استاندارد ایزو ۲۱۴، وضعیت دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات به چه صورت می‌باشد؟

جدول ۱. توزیع فراوانی و درصدی مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در دانشگاه علوم و تحقیقات

درصد	فراوانی	وضعیت مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴
۲/۴	۲	ضعیف
۸۵/۴	۷۰	متوسط
۱۲/۲	۱۰	خیلی خوب
100	82	جمع

باتوجه به نتایج جدول فوق ۱۲٫۲ درصد چکیده پایان‌نامه‌ها دارای وضعیت خیلی خوب، ۸۵٫۴ درصد دارای وضعیت متوسط و ۲٫۴ درصد دارای وضعیت ضعیف براساس مولفه‌های استاندارد ایزو ۲۱۴ می‌باشند.

پرسش اساسی ۲. در ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها بر اساس مولفه‌های استاندارد ایزو ۲۱۴، وضعیت دانشگاه آزاد واحد تهران شمال به چه صورت می‌باشد؟

1. Geo-political
2. historiographical
3. Pinto
4. Paradigms
5. Shiyan ou

جدول ۲. توزیع فراوانی و درصدی مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در دانشگاه تهران شمال

وضعیت مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴	فراوانی	درصد
ضعیف	۵	۶/۸
متوسط	۵۲	۷۰/۳
خیلی خوب	۱۷	۲۳
جمع	۷۴	۱۰۰

با توجه به نتایج جدول فوق ۲۳ درصد چکیده پایان‌نامه‌ها دارای وضعیت خیلی خوب، ۷۰٫۳ درصد دارای وضعیت متوسط و ۶٫۸ درصد دارای وضعیت ضعیف براساس مولفه‌های استاندارد ایزو ۲۱۴ می‌باشند.

پرسش اساسی ۳. میزان رعایت استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در چکیده پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری براساس سال دفاع پایان‌نامه چگونه است؟

جدول ۳. جدول دو بعدی متغیرهای مولفه‌های استاندارد ایزو ۲۱۴ و سال دفاع پایان‌نامه

مجموع	مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴			سال دفاع
	خیلی خوب	متوسط	ضعیف	
۲۰	۱	۱۷	۲	فراوانی
٪۱۰۰	٪۵	٪۸۵	٪۱۰	درصد ردیفی
٪۱۲/۸	٪۳/۷	٪۱۳/۹	٪۲۸/۶	درصد ستونی
۱۵	۰	۱۴	۱	فراوانی
٪۱۰۰	۰	٪۹۳/۳	٪۶/۷	درصد ردیفی
٪۹/۶	۰	٪۱۱/۵	٪۱۴/۳	درصد ستونی
۲۱	۱	۲۰	۰	فراوانی
٪۱۰۰	٪۴/۸	٪۹۵/۲	۰	درصد ردیفی
٪۱۳/۵	٪۳/۷	٪۱۶/۴	۰	درصد ستونی
۲۲	۱	۱۹	۲	فراوانی
٪۱۰۰	٪۴/۵	٪۸۶/۴	٪۹/۱	درصد ردیفی
٪۱۴/۱	٪۳/۷	٪۱۵/۶	٪۲۸/۶	درصد ستونی
۲۵	۴	۲۱	۰	فراوانی
٪۱۰۰	٪۱۶	٪۸۴	۰	درصد ردیفی
٪۱۶	٪۱۴/۸	٪۱۷/۲	٪۰	درصد ستونی
۲۶	۴	۲۰	۲	فراوانی
٪۱۰۰	٪۱۵/۴	٪۷۶/۹	٪۷/۷	درصد ردیفی
٪۱۶/۷	٪۱۴/۸	٪۱۶/۴	٪۲۸/۶	درصد ستونی
۲۷	۱۶	۱۱	۰	فراوانی
٪۱۰۰	٪۵۹/۳	٪۴۰/۷	۰	درصد ردیفی
٪۱۷/۳	٪۵۹/۳	٪۹	۰	درصد ستونی
۱۵۶	۲۷	۱۲۲	۷	فراوانی
٪۱۰۰	٪۱۷/۳	٪۷۸/۲	٪۴/۵	درصد ردیفی
٪۱۰۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰	درصد ستونی

جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که براساس استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ چکیده پایان‌نامه‌های بررسی شده در سال‌های ۸۲، ۸۴، ۸۶ وضعیت ضعیف ندارند. نتیجه قابل توجهی که دیده می‌شود این است که هرچه سال دفاع جدیدتر می‌شود وضعیت خیلی خوب چکیده پایان‌نامه‌ها براساس استاندارد ایزو ۲۱۴ بیشتر می‌شود. همانطور که در جدول مشاهده می‌شود ۵۹٫۳ درصد چکیده‌هایی که طبق استاندارد وضعیت خیلی خوب دارند متعلق به پایان‌نامه‌هایی است که در سال ۱۳۸۶ دفاع شده‌اند. پس از آن سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۴ هریک با ۱۴٫۸ درصد در مرتبه بعدی قرار دارند.

پرسش اساسی ۴. میزان رعایت استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در چکیده پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری براساس جنسیت پژوهشگران چگونه است؟

جدول ۴. جدول دوبعدی متغیرهای مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ و جنسیت پژوهشگر

مجموع	جنسیت پژوهشگر		وضعیت		مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴
	زنان	مردان			
۷	۴	۳	فراوانی	ضعیف	
٪۱۰۰	٪۵۷/۱	٪۴۲/۹	درصد ردیفی		
٪۴/۵	٪۳/۶	٪۶/۸	درصد ستونی		
۱۲۲	۸۸	۳۴	فراوانی	متوسط	
٪۱۰۰	٪۷۲/۱	٪۲۷/۹	درصد ردیفی		
٪۷۸/۲	٪۷۸/۶	٪۷۷/۳	درصد ستونی		
۲۷	۲۰	۷	فراوانی	خیلی خوب	
٪۱۰۰	٪۷۴/۱	٪۲۵/۹	درصد ردیفی		
٪۱۷/۳	٪۱۷/۹	٪۱۵/۹	درصد ستونی		
۱۵۶	۱۱۲	۴۴	فراوانی	جمع	
٪۱۰۰	٪۷۱/۸	٪۲۸/۲	درصد ردیفی		
٪۱۰۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰	درصد ستونی		

با توجه به نتایج جدول فوق ۶٫۸ درصد از چکیده‌های پایان‌نامه‌هایی که جنسیت پژوهشگرانها مرد می‌باشد و ۳٫۶ درصد چکیده پایان‌نامه‌هایی که جنسیت پژوهشگران زن می‌باشد براساس استاندارد ایزو ۲۱۴ در سطح ضعیف می‌باشند.

۷۷٫۳ درصد چکیده پایان‌نامه‌های مربوط به مردان و درصد چکیده پایان‌نامه‌های مربوط به زنان براساس استاندارد ایزو ۲۱۴ در وضعیت متوسط می‌باشند.

۱۵٫۹ درصد چکیده پایان‌نامه‌های مربوط به مردان و ۱۷٫۹ درصد چکیده پایان‌نامه‌های مربوط به زنان براساس استاندارد ایزو ۲۱۴ در وضعیت خیلی خوب می‌باشند.

پرسش اساسی ۵. میزان رعایت استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در چکیده پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری براساس مرتبه علمی استاد راهنما به چه صورت می‌باشد؟

جدول ۵. جدول دوبردی متغیرهای مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ و مرتبه علمی استاد راهنما

مجموع	مرتبه علمی استاد راهنما		وضعیت		مؤلفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴
	استادیار	دانشیار	فراوانی		
۶	۳	۳	فراوانی	ضعیف	
%۱۰۰	%۵۰	%۵۰	درصد ردیفی		
%۴	%۲/۵	%۹/۷	درصد ستونی	متوسط	
۱۱۷	۹۱	۲۶	فراوانی		
%۱۰۰	%۷۷/۸	%۲۲/۲	درصد ردیفی	خیلی خوب	
%۷۸	%۷۶/۵	%۸۳/۹	درصد ستونی		
۲۷	۲۵	۲	فراوانی	جمع	
%۱۰۰	%۹۲/۶	%۷/۴	درصد ردیفی		
%۱۸	%۲۱	%۶/۵	درصد ستونی		
۱۵۰	۱۱۹	۳۱	فراوانی		
%۱۰۰	%۷۹/۳	%۲۰/۷	درصد ردیفی		
%۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	درصد ستونی		

نتایج جدول بالا نشان می‌دهد که ۶٫۵ درصد از استادانی که با مرتبه علمی دانشیاری استاد راهنمای پایان‌نامه بوده‌اند، وضعیت چکیده پایان‌نامه‌های آنها براساس استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ خیلی خوب و ۸۳٫۹ درصد از استادان راهنما با مرتبه دانشیار وضعیت چکیده پایان‌نامه‌هایشان متوسط می‌باشد. در مجموع ۹۰٫۴ درصد از استادان راهنما با مرتبه دانشیاری وضعیت چکیده پایان‌نامه‌هایشان در حد متوسط و خیلی خوب می‌باشد. وضعیت چکیده پایان‌نامه‌های ۲۱ درصد از استادان راهنما با مرتبه استادیاری براساس استاندارد ایزو ۲۱۴ در حد خیلی خوب و وضعیت چکیده پایان‌نامه‌های ۷۶٫۵ درصد از استادان راهنما با مرتبه استادیار در حد متوسط می‌باشد. در مجموع وضعیت چکیده پایان‌نامه‌های درصد از اساتید راهنما با مرتبه علمی استادیار براساس استاندارد ایزو ۲۱۴ در حد متوسط و خیلی خوب می‌باشد.

پرسش اساسی ۶. کدامیک از مقوله‌های موضوعی به ترتیب بیشترین و کمترین کاربرد را در چکیده پایان‌نامه‌ها داشته است؟

جدول ۶. جدول توزیع فراوانی و درصدی مقوله‌های موضوعی پایان‌نامه‌ها

درصد	فراوانی	مقوله‌های موضوعی
۱۱/۵	۱۸	حرفه کتابداری، کاربران و خدمات اطلاع‌رسانی
۱۷/۳	۲۷	کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی
۱۴/۷	۲۳	مواد و منابع کتابخانه‌ای و سازمان کتابخانه
۵/۸	۹	کتاب سنجی و علم سنجی
۲۰/۵	۳۲	فناوری اطلاعات و ارتباطات
۷/۷	۱۲	خدمات فنی
۱۷/۳	۲۷	رسانه‌ها و اطلاع‌یابی
۱/۳	۲	مدیریت
۳/۸	۶	سایر موضوعات
۱۰۰	۱۵۶	جمع

جدول شماره ۶ نشان دهنده موضوعات پایان‌نامه‌های بررسی شده می‌باشد که این موضوعات در ۹ مقوله دسته‌بندی شده‌اند که بیشترین پایان‌نامه‌ها به ترتیب متعلق به موضوعات فناوری اطلاعات و ارتباطات با ۲۰٫۵ درصد، کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی و رسانه‌ها و اطلاع‌یابی هر یک با ۱۷٫۳ درصد بوده و کمترین پایان‌نامه مربوط به موضوع مدیریت با ۱٫۳٪ می‌باشد. پرسش اساسی ۷. بیشترین و کمترین میزان رعایت استاندارد ایزو ۲۱۴ در چکیده پایان‌نامه‌ها مربوط به کدامیک از مولفه‌های گزینش شده می‌باشد؟

جدول ۷. توزیع فراوانی و درصدی هدف پایان‌نامه در چکیده

هدف	فراوانی	درصد
ندارد	۲	۱/۳
دارد	۱۵۴	۹۸/۷
جمع	۱۵۶	۱۰۰

همانطور که در جدول فوق مشخص است ۹۸٫۷ درصد چکیده‌ها به هدف انجام پایان‌نامه‌های خود اشاره کرده‌اند و از آنجایی که ذکر هدف به عنوان یکی از مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در مورد چکیده پایان‌نامه‌ها می‌باشد اشاره ۹۸٫۷ درصد چکیده‌ها به این موضوع خیلی خوب می‌باشد. و در این میان تنها ۱٫۳ درصد چکیده پایان‌نامه‌های بررسی شده به ذکر هدف پرداخته‌اند.

جدول ۸. توزیع فراوانی و درصدی روش‌شناسی در چکیده پایان‌نامه

روش‌شناسی	فراوانی	درصد
ندارد	۱۳	۸/۳
دارد	۱۴۳	۹۱/۷
جمع	۱۵۶	۱۰۰

نتایج بدست آمده از جدول بالا نشان می‌دهد که ۹۱٫۷ درصد چکیده پایان‌نامه‌ها به ذکر یکی از مولفه‌های استاندارد ایزو ۲۱۴ که روش‌شناسی می‌باشد پرداخته‌اند و تنها ۸٫۳ درصد پایان‌نامه‌ها به روش‌شناسی در پایان‌نامه خود اشاره ای نکرده‌اند.

جدول ۹. توزیع فراوانی و درصدی بیان یافته‌ها در چکیده پایان‌نامه

بیان یافته‌ها	فراوانی	درصد
ندارد	۱۲	۷/۷
دارد	۱۴۴	۹۲/۳
جمع	۱۵۶	۱۰۰

با توجه به نتایج بالا ۷٫۷ درصد پایان‌نامه در چکیده خود به ذکر یکی از مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ که بیان یافته‌ها می‌باشد پرداخته است. در مقابل ۹۲٫۳ درصد چکیده‌ها به ذکر بیان یافته‌ها پرداخته است.

جدول ۱۰. توزیع فراوانی و درصدی بیان نتایج در چکیده پایان‌نامه

بیان نتایج	فراوانی	درصد
ندارد	۵	۳/۲
دارد	۱۵۱	۹۶/۸
جمع	۱۵۶	۱۰۰

نتایج بدست آمده از جدول شماره ۱۰ نشان می‌دهد که ۹۶٫۸ درصد چکیده پایان‌نامه‌ها به ذکر بیان نتایج به عنوان یکی از مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ پرداخته‌اند و تنها ۳٫۲ درصد این چکیده پایان‌نامه‌ها به این مورد اشاره ای نکرده‌اند.

جدول ۱۱. توزیع فراوانی و درصدی جایگاه چکیده در پایان‌نامه

جایگاه چکیده	فراوانی	درصد
ابتدای پایان‌نامه	۱۵۶	۱۰۰

با توجه به نتایج جدول بالا، جایگاه چکیده به عنوان یکی از مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ۲۱۴ در تمامی پایان‌نامه‌های بررسی شده در ابتدای پایان‌نامه آمده است.

جدول ۱۲. توزیع فراوانی و درصدی بیان اطلاعات اصلی در چکیده پایان‌نامه

اطلاعات اصلی در چکیده	فراوانی	درصد
ندارد	۹	۵/۸
دارد	۱۴۷	۹۴/۲
جمع	۱۵۶	۱۰۰

طبق نتایج بدست آمده از جدول بالا ۹۴٫۲ درصد چکیده پایان‌نامه‌ها، طبق مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴، اطلاعات اصلی خود را در چکیده پایان‌نامه ذکر کرده و تنها ۵٫۸ درصد چکیده‌ها اطلاعات اصلی تحقیق را بیان نکرده‌اند.

جدول ۱۳. توزیع فراوانی و درصدی وجود کلیدواژه در چکیده پایان‌نامه

کلیدواژه	فراوانی	درصد
ندارد	۱۲۸	۸۲/۱
دارد	۲۸	۱۷/۹
جمع	۱۵۶	۱۰۰

با توجه به نتایج بدست آمده از جدول فوق ۸۲٫۱ درصد پایان‌نامه‌ها دارای کلیدواژه نبوده و تنها ۱۷٫۹ درصد کلیدواژه داشته‌اند. البته قابل ذکر است که در سالهای اخیر وجود کلیدواژه در چکیده پایان‌نامه کاربرد بیشتری پیدا کرده در صورتی که در سالهای قبل اینگونه نبوده است. شایان ذکر می‌باشد که وجود کلیدواژه می‌تواند محققین را یاری نماید تا موضوعات و تحقیقات مشابه را آسانتر و دقیق‌تر در جستجوگرهای دستی و اینترنتی جستجو کنند.

جدول ۱۴. توزیع فراوانی و درصدی وجود کلیدواژه در متن چکیده پایان‌نامه

کلیدواژه	فراوانی	درصد
ندارد	۱۲۸	۸۲/۱
دارد	۲۸	۱۷/۹
جمع	۱۵۶	۱۰۰

با توجه به نتایج بدست آمده از جدول بالا، ۱۷٫۹ درصد پایان‌نامه‌ها کلیدواژه‌های ذکر شده در چکیده را در متن چکیده خود بیان کرده‌اند و ۸۲٫۱ درصد چکیده پایان‌نامه‌ها کلیدواژه ای نداشتند که در متن چکیده ذکر کنند.

جدول ۱۵. توزیع فراوانی و درصدی شروع چکیده با جمله‌ای مبین موضوع در پایان‌نامه

درصد	فراوانی	شروع چکیده با جمله مبین موضوع
۰/۶	۱	ندارد
۹۶/۴	۱۵۵	دارد
۱۰۰	۱۵۶	جمع

طبق نتایج بدست آمده از جدول بالا ۹۹٫۴ درصد چکیده پایان‌نامه‌ها طبق مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴، چکیده را با جمله‌ای مبین موضوع شروع کرده‌اند و تنها ۰/۶ درصد از چکیده‌ها با جمله‌ای بیانگر موضوع پایان‌نامه شروع نشده‌اند.

جدول ۱۶. توزیع فراوانی و درصدی بیان ضمایر بصورت سوم شخص در متن چکیده پایان‌نامه

درصد	فراوانی	بیان ضمایر سوم شخص
۱۰۰	۱۵۶	دارد

باتوجه به نتایج بدست آمده از جدول بالا، طبق مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در ۱۰۰ درصد از چکیده پایان‌نامه‌ها ضمایر به صورت سوم شخص در متن چکیده ذکر شده است.

جدول ۱۷. توزیع فراوانی و درصدی پرهیز از کاربرد اختصارات در متن چکیده پایان‌نامه

درصد	فراوانی	پرهیز از کاربرد اختصارات
۰/۶	۱	ندارد
۹۶/۴	۱۵۵	دارد
۰	۱۵۶	جمع

باتوجه به نتایج بدست آمده از جدول فوق ۹۹٫۴ درصد چکیده پایان‌نامه‌ها از به‌کاربردن اختصارات در متن چکیده پرهیز کرده و تنها ۰/۶ درصد از چکیده‌ها این موضوع را رعایت نکرده‌اند.

باتوجه به نتایج بدست آمده از جداول ۷ تا ۱۷، بیشترین کاربرد مربوط به مولفه‌های «جایگاه چکیده» و ضمایر بصورت سوم شخص» با ۱۰۰ درصد و کمترین آن متعلق به مولفه‌های «وجود کلیدواژه» و «برگرفته شدن کلیدواژه از متن چکیده» با ۱۷/۹ درصد می‌باشد.

فرضیه ۱. به نظر می‌رسد بین ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها براساس مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در دو دانشگاه تهران شمال و علوم و تحقیقات تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱۸. آزمون t مستقل مربوط به متغیرهای مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ و دانشگاه

خطای استاندارد از میانگین	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	نام دانشگاه	مؤلفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴
۰/۱۰	۰/۹۶	۹/۰۶	۸۲	علوم و تحقیقات	
۰/۱۳	۱/۱۷	۹/۱۰	۷۴	تهران شمال	

فاصله اطمینان ۹۵ درصد		خطای استاندارد از میانگین	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t میزان تی	سطح معناداری	F میزان لیون		مؤلفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴
حد بالا	حد پایین									
۰/۲۹	-۰/۳۸	۰/۱۷	-۰/۰۴	۰/۷۸	۱۵۴	-۰/۰۲۷	۰/۰۱۵	۶/۰۹	واریانس برابر	
۰/۲۹	-۰/۳۸	۰/۱۷	-۰/۰۴	۰/۷۸	۱۴۱/۱	-۰/۰۲۷			واریانس نا برابر	

در بررسی این فرضیه از آزمون پارامتریک مستقل استفاده شد. با توجه به نتایج جدول بالا از آنجایی که آزمون لیون با سطح معناداری $\text{sig}=0/01$ می‌باشد، نابرابری واریانس‌ها در دو گروه دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات و دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال تأیید می‌شود. در نتیجه باید به سطح معناداری آزمون t مستقل با واریانس‌های نابرابر توجه کرد. در فاصله اطمینان ۹۵٪ میزان آزمون t مستقل ناهمگن برابری است با $t=-0/27$ و سطح معناداری برابر است با $\text{sig}=0/78$ یعنی با اطلاعات موجود H_0 تأیید و H_1 یا فرضیه تحقیق رد می‌گردد. به عبارت دیگر متغیر ارزیابی چکیده طبق مؤلفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در دو گروه دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات و دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال تفاوت معناداری ندارد.

فرضیه ۲. به نظر می‌رسد بین ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها طبق مؤلفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در سال‌های مختلف دفاع پایان‌نامه تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱۹. آزمون تحلیل واریانس یک طرفه مربوط به متغیرهای مؤلفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ و سال‌های دفاع پایان‌نامه

سطح معناداری	F میزان لیون	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	خاستگاه تغییرات
۰	۸/۱۳	۷/۲۳	۶	۴۳/۴	بین گروهی
		۰/۸۸	۱۴۹	۱۳۲/۵	درون گروهی
			۱۵۵	۱۷۵/۹	مجموع

در بررسی این فرضیه از آزمون پارامتریک تحلیل واریانس یک طرفه (F مستقل) استفاده شد. با توجه به نتایج بدست آمده از آزمون ANOVA در فاصله اطمینان ۹۵ درصد سطح معناداری بدست آمده برابر است با $\text{sig}= ۰/۰۰$ یعنی ارزیابی چکیده‌های طبق مؤلفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در سال‌های مختلف با همدیگر تفاوت معناداری دارند. به عبارت دیگر با اطلاعات موجود فرضیه H_1 یا فرضیه تحقیق تأیید و فرضیه H_0 رد می‌شود. حال با توجه به تأیید فرضیه باید به دنبال پاسخ این سوال باشیم که این تفاوت در میان کدام سالها وجود دارد بنابراین از آزمون پس تجربی LSD استفاده شد. نتایج آزمون LSD نشان داد در سال ۸۶ ارزیابی چکیده طبق استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ تفاوت معناداری با بقیه سالها وجود دارد و این تفاوت به گونه ای است که ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها بهتر از سالهای قبل بوده است و علاوه بر آن چنین تفاوتی در سال ۸۴ نیز مشخص شده است به گونه ای ارزیابی چکیده‌ها در سال ۸۴ از سالهای ۸۰، ۸۱ و ۸۳ بهتر می‌باشد.

فرضیه ۳. به نظر می‌رسد بین ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها طبق استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در دو گروه زنان و مردان تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۲۰. آزمون t مستقل مربوط به متغیرهای مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ و جنسیت

خطای استاندارد از میانگین	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	جنسیت پژوهشگر	مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴
۰/۱۶	۱/۱۰	۹/۰۲	۴۴	مرد	
۰/۰۹	۱/۰۵	۹/۱۰	۱۱۲	زن	

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	خطای استاندارد از میانگین	اختلاف میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	t میزان تی	سطح معناداری	F میزان لیون	مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴	
								حد بالا	حد پایین
۰/۲۹	۰/۱۹	-۰/۰۸	۰/۶۵	۱۵۴	-۰/۴۴	۰/۸	۰/۰۶	واریانس برابر	
۰/۳۰	۰/۱۹	-۰/۰۸	۰/۶۶	۷۵	-۰/۴۳			واریانس نابرابر	

در بررسی این فرضیه از آزمون پارامتریک t مستقل استفاده شد. با توجه به نتایج جدول بالا از آنجایی که آزمون لیون با سطح معناداری $\text{sig}=0/80$ می‌باشد برابری واریانس‌ها در دو گروه زنان و مردان تأیید می‌شود در نتیجه باید به سطح معناداری آزمون t مستقل با واریانس‌های برابر توجه کرد. در فاصله اطمینان ۹۵ درصد میزان آزمون t مستقل همگن برابر شده است با $t=0/44$ و سطح معناداری برابر است با $\text{sig}=0/65$

یعنی با اطلاعات موجود H_0 تأیید و H_1 یا فرضیه تحقیق رد می‌گردد. به عبارت دیگر متغیر ارزیابی چکیده طبق مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در دو گروه زنان و مردان تفاوت معناداری ندارد.

فرضیه ۴. به نظر می‌رسد بین ارزیابی چکیده پایان‌نامه طبق استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ و مرتبه علمی استاد راهنمای پایان‌نامه رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۲۱. آزمون کای اسکور مربوط به متغیرهای مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ و مرتبه علمی استاد راهنما

سطح معناداری	درجه آزادی	میزان	کای اسکور
۰/۰۴	۲	۶/۲۱	تعداد
		۱۵۰	

برای بررسی این فرضیه از آزمون کای اسکور استفاده شد. با توجه به نتایج بدست آمده از آزمون کای اسکور، میزان کای اسکور برابر است با $x^2=6/21$ و در فاصله اطمینان ۹۵٪ سطح معناداری برابر است با $\text{sig}=0/04$ به عبارت دیگر با اطلاعات موجود

H₀ ابطال شده و H₁ (فرضیه تحقیق پژوهشگر) تأیید می‌شود، به بیانی دیگر بین ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها طبق استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ و مرتبه علمی استاد راهنما رابطه معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر چکیده پایان‌نامه‌های کاشناسی ارشد کتابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال و علوم و تحقیقات را از ابتدای سال ۱۳۸۰ تا پایان سال ۱۳۸۶ بررسی نموده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که در میان جامعه آماری مورد بررسی، ۹۷/۶ درصد چکیده پایان‌نامه‌های واحد علوم و تحقیقات و ۹۳/۳ درصد از واحد تهران شمال در وضعیت متوسط و خیلی خوب هستند که این درصدها نشانگر آن است که چکیده نویسی پایان‌نامه‌ها در این واحدهای دانشگاهی در وضعیت مطلوبی بوده و استانداردهای چکیده نویسی در پایان‌نامه‌های کتابداری دانشگاه‌های مورد بررسی رعایت شده است.

۵۳/۹ درصد از چکیده‌های مورد بررسی که وضعیت خیلی خوب دارند متعلق به پایان‌نامه‌های سال ۱۳۸۶ است. پس از آن سالهای ۱۳۸۵ و ۱۳۸۴ هر یک با ۱۴/۸ درصد در مرتبه بعدی قرار دارند. پس می‌توان نتیجه گرفت هرچه به سالهای اخیر نزدیک می‌شویم میزان رعایت استانداردهای چکیده نویسی در پایان‌نامه‌ها بیشتر رعایت شده است. میزان رعایت استاندارد ایزو ۲۱۴ در چکیده پایان‌نامه‌های زنان و مردان در وضعیت تقریباً مشابهی قرار دارد. ۹۰/۴ درصد از استادان راهنما با مرتبه دانشیاری و ۹۷/۵ درصد از استادان راهنما با مرتبه استادیاری وضعیت چکیده پایان‌نامه‌هایشان در حد متوسط و خیلی خوب می‌باشد. بیشترین موضوعات پایان‌نامه‌ها مربوط به مقوله موضوعی فناوری اطلاعات و ارتباط اطلاعاتی و کمترین آن متعلق به مقوله مدیریت است. بیشترین میزان رعایت استاندارد ایزو مربوط به مولفه‌های «جایگاه چکیده» و «بیان ضمایر بصورت سوم شخص» و کمترین آن متعلق به مولفه‌های «وجود کلیدواژه» و «برگرفته شدن کلیدواژه از متن چکیده» می‌باشد. کریم‌زاده (۱۳۸۶) در پژوهش خود به نتایج مشابه دست یافته است.

نتایج حاصل از فرضیه‌ها نشان داد:

بین ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها براساس مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ در دو دانشگاه تهران شمال و علوم و تحقیقات تفاوت معناداری وجود ندارد.

بین ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها براساس مولفه‌های استاندارد ایزو ۲۱۴ در سالهای مختلف دفاع پایان‌نامه تفاوت معناداری وجود دارد. و درمیان سالهای مورد بررسی سال ۸۶ از لحاظ رعایت میزان استاندارد بهتر از سالهای قبل بوده و تفاوت معناداری با بقیه سالها دارد.

بین ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها براساس مولفه‌های استاندارد ایزو ۲۱۴ در دو گروه زنان و مردان تفاوت معنادار وجود ندارد. بین ارزیابی چکیده پایان‌نامه‌ها براساس استاندارد بین‌المللی ایزو ۲۱۴ و مرتبه علمی استاد راهنمای پایان‌نامه رابطه معناداری وجود دارد.

پیشنهاد‌های پژوهش

با توجه به یافته‌ها و نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود:

۱. آموزش چکیده نویسی پایان‌نامه به دانشجویان تحصیلات تکمیلی در قالب ارائه یک واحد درسی
۲. تدوین دستورالعملی واحد توسط دانشگاه براساس مولفه‌های استاندارد بین‌المللی ایزو در چکیده نویسی
۳. تدوین و انتشار جزوه‌های آموزشی در زمینه چکیده نویسی، با در نظر گرفتن دستورالعمل‌های استاندارد ایزو ۲۱۴ و توزیع و ترویج آنها در میان دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی
۴. الزام نویسندگان پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی و اساتید راهنما به رعایت دستورالعمل‌های تدوین شده منطبق با استاندارد ایزو ۲۱۴، در نگارش چکیده پایان‌نامه‌ها
۵. انتخاب موضوعهای بنیادی و اساسی نظیر فهرست‌نویسی، ساختمان و تجهیزات، مراکز آرشیوی، همکاری بین کتابخانه‌ها، مدیریت دانش، مدیریت اطلاعات و ارگونومی که با توجه به نتایج حاصل از پژوهش حاضر کمتر مورد توجه دانشجویان بوده‌اند.

منابع

- دیبیا، رضا. (۱۳۸۴). "مقایسه چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشگاه امام صادق (ع)". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال.
- سه‌دهی، مریم. (۱۳۸۸). "مقایسه میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی ایزو در چکیده‌های فارسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال و علوم و تحقیقات از سال ۱۳۸۰-۱۳۸۶". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی.
- صدیق‌بهبزادی، ماندانا. (۱۳۸۱). "اصول چکیده‌نویسی براساس استاندارد ایزو ۲۱۴-۱۹۷۶". تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران. ص ۷-۱۹.
- کریم‌زاده، سارا. (۱۳۸۶). "تعیین وضعیت چکیده‌های پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری رشته‌های فنی و مهندسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات و مقایسه آن با استانداردهای چکیده‌نویسی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات.
- ملک‌محمدی، مریم. (۱۳۸۵). "اصول چکیده‌نویسی براساس استاندارد بین‌المللی ایزو در چکیده‌نویسی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
- Tibbo, H. (1989). "abstracts, online searching, and humanities: an analysis of the structure and content of abstracts of historical discourse". available at: <http://www.proquest.umi.com>
- pinto, M. (1999). "paradigms for abstracting systems", *journal of information sciences*, 25(5), 365-380. available at: <http://jis.sagepub.com/cgi/content/abstract/25/5/365>
- Shyan Ou, Ch., & Dion, H. (2008). "design and development of a concept-based multi-document summarization system for research abstract", *journal of information science*, 34(3), 308-326. available at: <http://jis.sagepub.com/cgi/content/abstract/34/3/308>

Archive of SID